

KADINLARIN SİYASAL YAŞAMA KATILIMI KONUSUNDA YENİ ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Prof. Dr. Aysel ÇELİKEL(*)

GİRİŞ

Birleşmiş Milletlerin 1952 yılında kabul ettiği "Kadınların Siyasal Hakları Hakkında Sözleşme", Birleşmiş Milletler Şart'ında yer alan "kadınların ve erkeklerin **hak eşitliği**" ilkesini siyasal haklar açısından tamamlamak amacını taşımaktadır. Sözleşme Gereğesinde, herkesin ülkesinin yönetiminde yer almak ve kamu hizmetlerine eşit katılım haklarına sahip olduğunu açıkladıktan sonra, kadınlar ve erkekler hakkında siyasal haklardan yararlanma ve bunları kullanma statüsünü eşitleştirme arzusunu taşıdığını vurgulamaktadır.

Cinslerarası eşitlik ilkesi hemen bütün demokratik Anayasalarda şu ya da bu biçimde ifadesini bulduğu halde, bu kuralın yaşama geçirilemediği özellikle siyasal yaşama eşit olarak katılma ve seçilme olgusunun kadınlar için bir hayalden ibaret olduğu açıkça görülmektedir.

Günümüzde hak ve özgürlüklerin kullanılmasındaki kapsam ve ölçütler demokrasinin belirgin özelliğini oluşturuyor. **Hak ve özgürlükler rejiminin belkemiği siyasal haklardır** diyebiliriz. Çünkü siyasal hakları kullanma olanağına kavuşmamış bireyin, diğer insan hakları olarak açıklayabileceğimiz medeni, ekonomik, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanabilmesi doğal olarak eksik kalacaktır.

İnsan hakları, insanın doğasından kaynaklanan, pozitif hukuk tanımasa veya korumasa da niteliğini kaybetmeyen haklar demeti⁽¹⁾ olarak belirtilse dahi, bu hakların kullanılabilmesi pozitif hukukun bu konulardaki düzenlemesine bağlı kalmaktadır. Birey'in insan hakları talebinin pozitif hukukun ötesinde olması, ne yazık ki sadece toplumun ve bireyin mücadele gücünün

(*) Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(1) BATUM Süheyli, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Anayasal Sistemine Etkileri, İst. 1993, s. 2.

hukuksal ve felsefi kaynağını oluşturmaktan öteye gidememektedir. Kadınların insan hakları da, bu güne kadar siyaseti ve yönetimi ellerinde tekel olarak kullanan kişilerin isteği ile değil, toplumun ve bireylerin mücadelesi ile elde edilecek demektir.

Konu, kadınların siyasal yaşama katılımı açısından ele alındığında, kadınların siyasete katılımının bütün dünyada nüfus oranına göre çok düşük olduğu bilinmektedir⁽²⁾. Ülkemiz açısından ise durum yok denecek düzeydedir. Yaklaşık 70 yıldan beri demokratik kuralları benimseyip uygulama kararında olan ve Uluslararası İnsan Hakları örgütlerine ve bunların hazırladığı insan hakları sözleşmelerine taraf olma konusunda duyarlılığını göstermiş olan bir ülkede, kadın parlamenter oranının 1.3 oluşu⁽³⁾ en azından Türkiye'de siyaset adamlarının demokrasi konusunda bilinçsiz ve isteksiz olduğunun göstergesidir. 1.3 lük ümit kırıcı sonucun toplumumuzda kadınların erkekler kadar yetenekli ve donanımlı olmamasından doğduğunu kimse iddia edemez.

Türkiye'nin de katıldığı uluslararası örgütlerin, kadınların siyasal yaşama katılım oranının yükseltilmesi için son yıllardaki etkin çalışmaları ve aldıkları kararların niteliği ve uygulanması ülkemiz açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, bu katılımın fiili olarak sağlanması için hükümetlerimizin uygulaması gereken kararların ve uluslararası yükümlülüklerin açıklanması amacını taşımaktadır. Çünkü bir ülkede kadınların her açıdan konumu o toplumun uygarlık düzeyinin göstergesidir.

I. KADINLARIN SİYASAL YAŞAMA KATILIMI İLE İLGİLİ ULUSLARARASI BELGELER

1. Parlamentolararası Birliğin (İnter-Parliamentary Union) 26 Mart 1994 Tarihli Eylem Kararı:

Parlamentolararası Konsey, "Kadınların ve Erkeklerin Siyasal Yaşama Katılımındaki Eşitsizliğin Düzeltilmesi" hakkında bir eylem planı (Plan of Action) kabul etmiştir. 129 devletin parlamentolarının temsilcilerinin katılımı ile kurulan ve 1889 dan beri Cenevre'de demokrasi ve barış için çalışmalar yapan kuruluş, demokratikleşmede taşıdığı önem nedeniyle, kadınların siyasal yaşama eşit oranda katılabilmeleri için bir çok konuya ayrıntıları ile inerek çözüm getiren bir eylem plânı kabul etmiştir. Türk Parlamenterlerinin de ülkemizi temsil ettikleri ve diğerleri gibi bu plânı kendi ülkelerinde uygulamaya koyma kararı aldıkları plânın önemli hükümlerini belirtmek yerinde olacaktır.

(2) TEKELİ Şirin/KORAY Meryem; Devlet-Kadın-Siyaset, İstanbul 1991 (TUSES).

(3) TEKELİ Şirin/KORAY Meryem, s. 88.

A – Parlamentolararası Birlik, gelişmiş, gelişmekte hatta az gelişmiş ülkelerin parlamento temsilcilerinden oluşan bir kuruluş olduğu için kadınların aktif olarak siyasete katılmalarının şartlarını tespit ederken, ulusal devletlerde kadınların konumlarını gözönüne alarak bir plân önermiştir. Bu açıdan, plân uygarlığın kültürel ve dinsel değerlerinin çeşitli toplumlarda değişik olduğu gerçeğinden hareket ederek, ılımlı diyebileceğimiz, uygulanabilir önlemler önermektedir. Bu çok önemli bir yaklaşımdır. Plânda yer yer radikal görüşlerin yumuşatıldığı bir anlayış hakimdir. Bu anlayışa rağmen, Plânda, kültürel değerlerin kadınlar ve erkeklere özel görevler ve roller öngörmesinin, kadınları siyasetten uzaklaştıran en önemli etken olduğu da kabul edilmektedir.

Plân birbirini tamamlayan iki kavram üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi; **eşitlikçi (parity) yaklaşımıdır**. Eşitlikçi yaklaşım, her iki cinsin farklı, fakat herşeye rağmen eşit olduğunu kabul eder. İkinci yaklaşım; **işbirliği (partnership) esasıdır**. Bu anlayış, toplumun sorunlarıyla etkin şekilde başedebilmek için kadın ve erkek arasında yaratıcı bir birlik oluşturmak gerektiğini ilke olarak kabul etmektedir. Plân önerilerini, birlikte uygulanan ve birbirini tamamlayıcı nitelikte kabul edilen bu 2. esasa dayandırmıştır.

B – Kural olarak kadınların ev içinde ve dışında etkinlikleri konusundaki geleneksel rol ve görevler anlayışından sakınmak gereklidir. Bu bağlamda kadınların tarihsel olarak toplumsal etkinliklerini ön plâna çıkarmak önemlidir. Milli bağımsızlık hareketi, savaş sonrası kadınların ulusun yeniden yapılanması, onarımı konularındaki rolleri üzerinde durulmalıdır. Hükümetler bu konularda kamuyu bilgilendirmek görevini yerine getirmelidir. Eşitlik ilksine saygı için başarılı kadın portrelerine tarihsel yaklaşım içinde yer verilmelidir.

Kadınların ev içi çalışmalarının önemine ve değerine yer verilmelidir. Ev içindeki emeğin milli gelir, ailenin ve toplumun ekonomik gelişmesindeki değeri üzerinde durulmalı, toplum kitle iletişim araçları yolu ile bilgilendirilmelidir.

C – Bir cinsin diğerine üstünlüğü ya da bunun aksine ilişkin geleneksel kadın ve erkek imajı, ailede eğitim, örgün eğitim, media ve reklamlarla verilecek mesajlarla kaldırılmalıdır. **Cinslerarası eşitlik ve iki cinsin işbirliği ve birbirini tamamlayıcı olduğu şeklinde Plânda öngörülen anlayış geliştirilmelidir. Cinslerarası farklılık bir sınırlama değil, avantaj olarak görülmelidir.**

Plândaki diğer bir yaklaşım da, geleneksel rolleri red etmeden kadınların sorumlu olarak siyasal etkinliklere katılabileceği konusudur. Bu yaklaşımı siyasal partilere yapılan önerilerde de görmek mümkündür. Kanımızca bu anlayış kadın sorununun çözümü için mutlak surette geleneksel rollerin ortadan kaldırılması gerektiği konusundaki feminist anlayıştan farklı bir

hak arayışını ifade etmektedir. Bu açıdan önem taşımaktadır. Bu şekilde plânın her çeşit kültürel yapı tarafından uygulanabilmesi mümkün olabilecektir. Plân bu konu ile ilgili olarak, kadınların, erkeklerin davranış kalıplarını benimsemesi gerekmediğini ayrıca belirtmektedir.

C – Kız çocuklarının erkek çocuklara nazaran okullaşma oranlarını düşük olduğu ülkelerde, hükümet, toplum ve kurumlar kız çocukların okullara gönderilmesinin teşvik edilmesi, özendirici önlemlerin alınması, bu konuda kampanyalar yapılması Plânda yer almaktadır. Bütün eğitim araçlarında, erkeklerin kadınlara üstünlüğünü vurgulayan kısımlarının ayıklanması da öneriler arasındadır.

D – Eşitlik prensibinin Anayasalarda açık şekilde ifade edilmesi sağlanmalıdır. Eşitliğin yalnız siyasette değil, yaşamın diğer alanlarında söz konusu olduğu nazara alınarak **eşitlik ilkesini düzenleyen özel yasa** kabul edilmelidir. Eşitlik ilkesinin yaşamın her alanında uygulanmasının güvencesi olarak bir **özel kurum (ombudsman)** oluşturulmalıdır.

E – Siyasal partilerde kadın kolları bulunduğu takdirde,

a – Parti çalışmalarında kadınların özel sorunlarını tartışacak bir forum oluşturulmalıdır.

b – Eğitim düzeyi düşük kadınlara, onların medeni ve siyasal haklarını öğretecek ve siyasal yaşama katılımın önemini vurgulayacak programlar yapılmalıdır.

c – Yerel ve genel seçimlerde kadınlara aday olmaları konusunda eğitim verilmelidir.

d – Seçimlerde kadın adayların desteklenmesi için bir ağ oluşturulmalıdır.

F – Siyasal partilere kadınların katılımını artırmak için şu önlemlerin alınması önerilmektedir:

a – Toplantı saatlerinin kadınların aile ve çocuklara öncelik verdikleri saatlere göre ayarlanması,

b – Toplantıların başlama ve bitiş saatlerinin önceden belirlenmesi,

c – Siyasal partilerde eşitlik ilkesinin garantisi için bir komitenin kurulması,

d – Seçimlerde kadın ve erkek adayların mümkün olduğunca dengeli şekilde yer almasının sağlanması,

e – Partilerce kadın ve erkek adaylara eşit mali destek sağlanması,

E – Eşit donanımlı erkeklerin ve kadınların partilerin her kademesinde ve karar organlarında yer almaları için eşit fırsatlar ve önlemlerin yaratılması gerekir. Bu önlemler **olumlu ayrımcılık** olarak da adlandırılan **kota** kabul edilmesi şeklinde olabilir. Kota sisteminin kabul edilmesi halinde, bunun kadınlar için engelleyici değil, eşitlikçi olması gerekir.

2. Türkiye'nin Kabul Ettiği Uluslararası Sözleşme ve Belgelerin Konuya İlişkin Düzenlemeleri:

Türkiye, kadınlar ve erkekler arasında eşitlik ilkesinin uygulanması ve siyasal yaşama eşit katılım konusunda Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyinin hazırladığı ve yürürlüğe koyduğu İnsan Hakları Sözleşmelerinin hemen hepsini Anayasamıza uygun şekilde onaylamıştır. Bunların her biri ayrı bir inceleme konusu oluşturduğu için, burada tarihe sırasına göre, önce Birleşmiş Milletlerin sonra da Avrupa Konseyinin hazırladığı sözleşmelerin adlarını belirtmekle yetineceğiz.

- İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (1948), (m.1, 7, 21).
- Kadınların siyasal Hakları Konusunda Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1952).
- Medeni ve Siyasal Haklar Konusunda Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1960), (m.3, 25,26), (Türkiye taraf değil).
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979), (m.2-8),
- Kadınların İlerlemeleri için Stratejiler Belgesi-Nairobi (1985), (§ 86-92).
- Viyana Bildirisi ve Eylem Programı - İnsan Hakları Dünya Konferansı (1993), (§ 36-44).
- İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunması Hakkında Avrupa Konvansiyonu (1951), (m.14).
- Kadınların ve Erkeklerin Eşitliği Bildirgesi-Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (1988).
- Cinsiyet Ayrımcılığına Karşı Hukuksal Korunma-Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(85) 2 nolu Tavsiye Kararı (1985).

II. SİYASAL YAŞAMA EŞİT KATILIM İÇİN ÖNLEMLER:

1. Kadın Haklarının Savunulmasında Eşitlik İlkesi:

İtibari bir kavram olarak "kadın hakları" başlığı altında, kadınların siyasal, ekonomik, medeni, toplumsal, sosyal konumu ifade edilmektedir. Bu kavram, fiili durumu gösteren bir statü anlamında kullanıldığı gibi, olması gereken haklar demetini ifade etmek amacı ile de kullanılmaktadır.

Kaynağını insan hakları teorisinden alan kadın hakları kavramı, bu kavramın temeli olan "eşitlik ilkesi" ve "ayrımcılık yasağı" nı birlikte içermektedir. Bütün uluslararası sözleşmelerin ısrarla vurguladığı gibi cinslerarası eşitlik demokrasinin olmazsa olmaz (sine qua non) koşuludur.

Doğal olarak aynı ya da benzer varlıklar arasında uygulanabilen eşitlik ilkesinin, farklı varlıklar için mutlak olarak uygulanması, ayırimcılığın devam etmesi sonucunu vermektedir. Biyolojik farklılıklar taşıyan iki cins arasındaki eşitlik, eşit hakların tanınabildiği ölçüde yeterli, eşit hakların söz konusu olmadığı durumlarda, özellikle kadınların biyolojik özelliklerinin gerektirdiği insan hakları konusunda kadınlara kendi insan haklarını tanımak gerektiği söylemini ortaya çıkarmıştır. Farklılığa rağmen her iki cinsin doğal insan haklarından yararlanmaları insan hakları doktrininin gereğidir⁽⁴⁾.

2. Kadınların Ülke Yönetimine Fiilen Katılımı İçin Fırsat Eşitliğini Sağlayan Önlemler

Kadınların yalnız siyasal katılım konusunda değil, her alandaki eşitsizliğini gidermek için geliştirilen önlemler, uluslararası hukuk kurallarından güç almaktadır. "Geçici özel önlemler" olarak adlandırılan bu önlemlerin zorunlu önlemler olarak yasalaşması, eşitlikçi demokrat feminist gruplar ve kişiler tarafından ısrarla savunulmaktadır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, hiç bir uluslararası sözleşme, henüz bu önlemlere "zorunlu" nitelik tanıyan bir hüküm içermemektedir. Bu konudaki tartışma, geçici özel önlemlerin (kota v.d.) zorunlu olarak kabulünün demokrasi ve eşitlik ilkesi açısından yerindeliği etrafında toplanmaktadır.

Kadınların yalnız siyasal yaşama katılımı değil, yaşamın bütün alanlarındaki sınırlı hak ve olanaklarını hızlı biçimde geliştirmeyi, geçici bir süre olarak bazı önlemlerle sağlama gereğinin temel gerekçesi şudur; kültürel yapı ve kadınlar hakkında yüzyıllardan beri süregelen kemikleşmiş önyargılar, yasal eşitliğe rağmen fiili olarak hak eşitliğini sağlayabilmekten uzaktır. Bir yarışta yarışmacıların eşit konumda ve donanımda olmaları gerekir. Yarışmacılardan birinin çivili, diğerrinin lastik ayakkabı ile yarışa başlaması, ikincinin daha başlangıçta yarışı kaybedeceği gerçeğini ifade eder. Kültürel yapının kadınlar hakkındaki yargılarının kırılması ve kadınların durumlarının düzeltilmesi için kadınlara çalışma, eğitim, siyasal yaşam vb. konularında avans verilmesi gerekir. Bu avans siyasette kota, eğitimde ve çalışma yaşamında teşvik edici, özendirici önlemler ve kontenjanların tanınması ve bunların uygulamaya geçirilmesi biçiminde olabilir.

Kadınların durumlarının düzeltilmesi ve eşitleştirilmesi için öngörülen **geçici özel önlemler** (olumlu ayırimcılık) konusunda yapılan eleştiri, bu önlemlerin eşitlik ilkesine aykırı olduğu, eşitliğin diğer cins aleyhinde ayırimcılığa dönüşeceği noktasında toplanmaktadır. Uluslararası sözleşme ve belgelerin bu konuyu şimdilik zorunlu bir yükümlülük olarak değil, yapılması ge-

(4) Bu konuda bkz. ATAYSOY GÖREN Z., Türk - Alman - İsviçre Hukukuna göre Farklı Cinslerin Eşit Haklara Sahip Olmaları, Ank. 1991, s. 18-20.

rekli bir uygulama ve bir önlem olarak ortaya koymalarının gerekçesi de budur.

Yasal eşitliğin, yüzyılların kültürel birikimi sonucu ailede ve toplumda ev içi rol ve görevler üstlenmiş ve bunun sonucu olarak eşitsiz konuma düşmüş kadınlara, haklarının fiilen verilmesinde yeterli olmayacağını gözden uzak tutmamak gerekir. Bu eşitlik, ülkemizde 1934 yılında, birçok Batı ülkesinden önce sağlanmış olsa da, ancak bir kadın başbakan, bir kadın bakan ve 1.3 oranında kadın parlamenter çıkarabilmiştir. Oysa kız çocukların okullaşmaları, meslek sahibi olmaları ve eğitilmeleri konusunda tanınacak özel fırsatlar, teşvik edici önlemler⁽⁵⁾ bir on yıl sonra eğitilmiş kadın oranında önemli yükselmeler sağlayacaktır. Siyasette kota, kadınlara siyasette fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik bir uygulamanın başlangıcı olacaktır.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi, m.4/1 geçici özel önlemler ile ilgili olarak daha 1979 larda aşağıdaki hükmü kabul etmiştir⁽⁶⁾.

"Kadın-erkek eşitliğinin olgusal olarak (de facto) sağlamak ve hızlandırmak için taraf devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler, iş bu sözleşmede belirtilen cinsten bir ayırım olarak düşünülmeyecek ve hiç bir şekilde eşitsiz ve farklı standartların korunması sonucunu doğurmayacaktır. Fırsat ve uygulamada eşitlik amaçlarına ulaşıldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir."

Konu, 1979 yılında BM de kabul edilen ve 100 den fazla devletin onaylamış olduğu bir sözleşmede yer aldığı halde, aradan geçen 15 yıllık bir süreye rağmen, henüz dünya devletlerinde yaygın bir uygulamaya kavuşamamıştır. Yukarıdaki fıkra hükmünden çıkarılabilecek sonuçlar şunlardır.

1 - Kadınlar için "Geçici Özel Önlemler", sözleşmeye taraf ülkelerin uygulamakla yükümlü oldukları "zorunlu" önlemler olarak ifade edilmiştir. Sözleşme **bu önlemlerin alınmasının gerekli ve doğru olduğunu** benimsemiş, taraf olan devletlere uygulamaları için tavsiye etmiştir. Ancak bu tavsiye, uygulamanız gerekir, doğru olan da budur anlamında kullanılmıştır.

Sözleşme, "taraf devletlerce alınacak önlemler" biçimindeki anlayışı ile konuyu **alındığı varsayılan önlemler** olarak kabul etmiştir.

2 - Bu önlemler kadın-erkek eşitliğini olgusal olarak (de facto) sağlamak ve hızlandırmak amacını taşımaktadır.

(5) İlk ve Orta öğretimde kırsal kesimden gelen kız çocukları için, erkek çocuklarla eşit barınma olanakları ve yurtlar sağlanmalıdır. Kız ve erkek çocuklar için eşit fırsatların sağlanması bile, geçici özel önlemlere gereksinimi ortadan kaldıracabilecektir.

(6) Sözleşme 1981 de yürürlüğe girdi. Türkiye Sözleşmeyi 14 Ekim 1985 de onaylamıştır.

3 – Bu önlemler ayrımcılık olarak değerlendirilmeyecek, ve hiç bir şekilde eşitsiz veya farklı standartların korunması sonucunu doğurmaya-
caktır.

4 – Fırsat eşitliği ve uygulamada eşitlik amaçlarına ulaşıldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir.

1979 dan sonra geçici özel önlemler söylemi, bir çok ulusal ve uluslararası kongrede dile getirildi. Bir çok demokratik ülkede yasal olarak uygulamaya sokuldu. Ama henüz yaygınlaşamadı. Avrupa Konseyinin kadın-erkek eşitliğine verdiği özel önemin sonucu olarak Bakanlar Komitesi, bir tavsiye kararı ile geçici özel önlemlerin uygulanmasına kısmen zorunlu bir nitelik tanımıştır. "**Kadın-Erkek Eşitliğinin Hukuksal Olarak Korunması**" adını taşıyan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 1985 tarihli Tavsiye Kararı⁽⁷⁾ § 2 de Geçici Özel Önlemler" başlığı altında;

"Devletler eşitsizliklerin var olduğu alanlarda kadınlar ve erkekler arasında da facto eşitliğin sağlanmasını hızlandırmak için **özel geçici önlemlerin** alınmasını nazara almak zorundadırlar".

İfade, bu önlemlerin zorunlu olarak alınması gerektiği izlenimini ver-
mekteyse de, "zorunlu olan" bu önlemlerin alınmasını nazara almak olduğu
görölmektedir. Ayrıca tavsiye kararlarının üye devletlerce uygulanmalarının
uluslararası hukuk açısından değerlendirilmesi gerekir. Kuşkusuz Avrupa
Konseyi, iki organından biri olan Bakanlar Komitesi kararlarının yanında,
çeşitli komiteler ve komisyonları ile aldığı kararlarla üye devletler arasında
demokratikleşme yönünde ortak bir kültür, ortak bir uygulama sağlamak
amacını taşımaktadır. Esasen Konseyin kuruluş amacı da budur.

Kadınlara hak eşitliğini sağlayacak olan geçici özel hükümler söylemi-
nin, bir çok demokratik ülkede yaşama geçirildiği, ya da yasa taslağı olarak
parlamentolara sunulduğunu belirtmek gerekir⁽⁸⁾.

SONUÇ

Kadınların siyasal yaşama olgusal katılımı demokratikleşmenin gereği-
dir. Siyasete eşit katılım bir ülkede kadın sorununun çözümünde anahtar
kavramdır. Siyasal yaşama katılımı, karar mekanizmalarına katılım olarak
birlikte daha geniş olarak ele aldığımızda, yasama, yürütme ve yargıya ka-
dınların oransal katılımı, kabul edilecek yasalar ve alınacak karar ve önlem-
ler açısından ülke çapında çok olumlu sonuçlar doğuracaktır. Toplumda

(7) Council of Europe, Legal Protection. Against Sex Discrimination, Adopted by the Committee of Ministers, Strassbourg, 1985.

(8) Bkz. ÇELİKEL A., Farklı Cinslerin Eşit Haklardan Yararlanması ve Eşitlik İlkesinin Yorumu, Prof. Dr. Edip Çelik'e Armağan, 1994, İst.anbul, s. 106 vd.

demokrasi ve insan hakları kültürü ve kadın imajı konusunda, ancak bu yolla zaman içinde bir çağdaş birikim yaratabilir kanısındayım.

Genel ve özel konulara ilişkin uluslararası insan hakları sözleşmeleri, belgeleri ve Parlamentolararası Birliğin yukarıda özetlediğimiz kararları, kadınların siyasal yaşama oransal olarak eşit katılımı için alınması gereken önlemleri açık olarak ortaya koymaktadır. Bu önlemlerin tartışmaya açık, ama aynı derecede önemli olanı, kadınlar için "geçici özel önlemler" in alınmasıdır. Uluslararası sözleşmelerde, kadınların durumlarının düzeltilmesi için alınmasının gerekli olduğu vurgulanan ve devletlerce alındığı varsayılarak açıklanan bu önlemlerin ülkemizde de siyasal partilerimizce uygulanması demokratikleşmenin gereklerinden biri olacaktır.

Parlamentolararası Birlik toplantılarına katılarak Eylem Plânını onaylamış olan Sayın Parlamenterlerimizin en azından kendi partilerinde plânı uygulamaya koydukları umudunu taşımak istiyorum.

Resmî Gazetede 29 Aralık 1984 tarih ve 2906 sayılı T.C. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile Kuruluşuna Elektronik Ücretler, Devlet, Dava ve İnceleme İşleri Kanunlarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun ile 23 Şubat 1987 gün ve 2981 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girilen bu kanunla "Kanun Yürütmesi Esasları Hakkında Yasa"nın "kanun yürütme sistemi" olarak değiştirilmiştir. Nitekim, önce Mart 1989 sayılı "Yürütme Devret" başlıklı bir incelemede Prof. Dr. Lütfi AKIN, bu kanunla ikinci cildi 1990 Martında yayınlanan "Devlet İdari Kanun ve Yürütme Kanununa" isimli kitabında, aynı başlık altında benzer kanunlarla 1990'da Ankara'da toplanan "Ulusal İdare Hukuku Kongresi"nde Prof. Dr. Ferit BİLGEN sistemi hep bir "imtiyaz" şeklinde değeriştir. Hatta bu son rakette, Anayasa'da öngörülen Danıştay inceleme işlevi uygulanmadığı, gerçekleştirilen uygulamaların "yok hükmünde" olduğu, ayrıca savunduğu gibi, bildiği kadarıyla neden de bu paragrafın bu şekilde değiştirilmediği

Bunun üzerine, İnönü ve Tutsu Kanunları Kanunları'nın yürütme kanununa hizmet niteliğindeki kanunları kaldırarak kanunlar parçası bir biçimde

(*) Danıştay Kanununda Danıştayda 2944/1983 tarih ve 8. 1984 / 8. 2944/82 sayılı T.C.A.N. Kanun ile değiştirilmiştir. Aynı kanunla ilgili olarak Prof. Dr. Lütfi AKIN, "Devlet İdari Kanun ve Yürütme Kanununa" isimli kitabında "Yürütme Devret" başlıklı bir incelemede Prof. Dr. Ferit BİLGEN sistemi hep bir "imtiyaz" şeklinde değeriştir. Hatta bu son rakette, Anayasa'da öngörülen Danıştay inceleme işlevi uygulanmadığı, gerçekleştirilen uygulamaların "yok hükmünde" olduğu, ayrıca savunduğu gibi, bildiği kadarıyla neden de bu paragrafın bu şekilde değiştirilmediği

(**) İnceleme Hukuku Anlatımı, Prof. Dr. Ferit BİLGEN, Ankara.